
438
COLECTIA „POVESTIRI
STIINTIFICO-FANTASTICE
cpsf.info

438

JULES VERNE

O fantezie a doctorului Ox

* * *

EMANUEL REICHER

Cronică (en passant fantastică) a șahului

(XV)

FLORIN ZĂGĂNESCU

Ultimul act al grandiosului program „Apollo"

Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta-desen: NICU RUSSU
Desene interioare: AUREL BUICULESCU
Portrete: ALEXANDRU DIACONU
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

REZUMATUL CAPITOLELOR PRECEDENTE

Micul oraș Quiquendone deși nu figurează pe nici o hartă, este o veche așezare din Flandra care are 2393 de locuitori. Quiquendonezii, fabricanți de acadele și frișcă, trăiesc de sine stătători, consumînd ceea ce produc. Fiind de un proverbial flegmatism, viața lor se desfășoară cu încetinitorul. Conducerea orașului și-o asumă din generație în generație mebrii familiei van Tricasse, fiecare dintre ei preferînd pe cît e cu putință să nu ia nici o hotărîre și lăsînd schimbările în grija urmașilor. Actualul primar van Tricasse primește oferta unui savant străin, stabilit de puțină vreme în Quiquendone, să lumineze gratuit orașul cu ajutorul unui gaz inventat de el. In timp ce primarul stă de vorbă cu consilierul Niklausse, amînînd ca de obicei toate treburile administrative pe altă dată, sînt anunțați de comisarul Passauf că o altercație furtunoasă a avut loc între doi fruntași ai urbei. Ducîndu-se să-l vadă pe doctorul Ox, Tricasse și Niklausse se iau la harță fără pricină în cabinetul savantului și, cuprinși de furie, se adresează insultător gazdei. Dar, odată ieșiți din clădirea unde se efectuau experiențele, se potolesc ca prin farmec. În așteptarea viitoarei lor căsătorii peste vreo cîțiva ani, Suzel, fiica primarului, și logodnicul ei Frantz își spun cuvinte dulci la o partidă de pescuit.

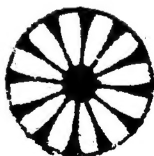
La teatrul din Q. se dădeau din cînd în cînd spectacole de operă, însă, pentru a fi pe gustul locuitorilor, trupele care veneau cîntau atît de tărăgănat încît o compoziție muzicală era executată în mai multe reprezentații săptămînale. Astfel, de o lună începuse să se joace opera „Hughenoții". La ultimul spectacol care a avut loc după instalarea conductelor pentru gazul de iluminat s-a întîmplat o schimbare totală atît în purtarea actorilor cît și în aceea a spectatorilor. Orchestra a cîntat într-un ritm îndrăcit pînă și-a spart instrumentele. La petrecerea dată de bancherul Collaert, solemnul vals german se schimbă într-un vîrtej nebunesc. Dintr-o convorbire a doctorului Ox cu discipolul său reiese că operația va lua proporții.

Cititorii din străinătate pot face abonamente adresîndu-se întreprinderii „ROMPRESFILATELIA" — Serviciul import-export presă —, București, Calea Griviței nr. 64-66. P.O.B. 2001.

Colecția „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE" editată de revista

Știința și Tehnica

Anul XIX
15 februarie 1973

O fantezie a doctorului Ox

de JULES VERNE

(URMARE DIN NUMĂRUL TRECUT)

Dar ancheta întreprinsă din ordinul consiliului municipal nu dădu nici un rezultat. Dacă faptele erau exacte, agerimea magistraților nu le descoperi cauzele. Dealtfel, spiritele se liniștiseră și, odată cu calmul, excesele fură uitate. Ziarele locale evitară chiar să menționeze incidentul, și cronica asupra reprezentației apărută în „Memorialul din Quiquendone" nu-și îngădui nici o aluzie la înfierbîntarea care se produsese în sală. Totuși, dacă orașul își recăpătă calmul obișnuit, dacă în aparență redeveni flamand ca altă dată, se simțea că în realitate caracterul și temperamentul locuitorilor se schimbau încetul cu încetul. S-ar fi spus — după cum se exprimă medicul Dominique Custos — că le creșteau nervi. Să fim lămuriți! Această schimbare de netăgăduit nu avea loc decît în anumite împrejurări. Cînd quiquendonezii cutreierau străzile orașului la aer, în piețe, de-a lungul fluviului Vaar, erau tot timpul echilibrați, calmi și sistematici, așa cum îi știam. De asemenea, cînd se aflau la ei acasă, fie că lucrau cu mîinile sau cu capul, cei dintîi nu făceau nimic, iar ceilalți nu gîndeau nici ei mai mult. Viața lor particulară era liniștită, inertă, vegetativă ca odinioară. Nici o ceartă, nici un reproș în căsnicie, nici o accelerare a bătăilor inimii, nici o excitare a măduvei encefalului! Media pulsațiilor era ca pe vremurile bune, de la 50 la 52 pe minut. Dar lucru în adevăr curios, care ar fi derutat înțelepciunea celor mai vestiți fiziologi ai epocii, dacă quiquendonezii erau aceiași în viața lor particulară, ei sufereau, dimpotrivă, vădite schimbări în viața obștească, în relațiile de la individ la individ. De exemplu, dacă se întîlneau într-o instituție publică, lucrurile „nu mai mergeau", ca să întrebuințăm o expresie a comisarului Passauf. La bursă, la primărie, în amfiteatrul Academiei, la ședințele consiliului, ca și la cele ale savanților, se isca o însuflețire, o excitație bizară cuprindea de îndată pe cei prezenți. După o oră, raporturile deveneau tăioase, după două — discuția se prefăcea în ceartă. Capetele se înfierbîntau și se ajungea la insulte. Chiar la biserică, în timpul slujbei, credincioșii nu puteau să asculte în liniște pe preotul van Stabel, care și el se silea din amvon să-i mustre mai aspru ca de obicei. În fine, această stare de lucruri stîrni noi certuri, din păcate mai grave decît cea a medicului Custos cu avocatul Schut, și dacă nu se ceru intervenția autorităților era din cauza faptului că, întorși acasă, cetățenii își regăseau calmul și uitau jignirile făcute și primite.

Această deosebire nu uimi niște minți care nu-și puteau da seama ce se petrece cu ele. O singură persoană din oraș, acela căruia consiliul voia să-i suprime postul de 30 de ani încoace, comisa-

rul civil Passauf, observă că starea nervoasă inexistentă în casele particulare se arată imediat în instituțiile publice și se întreba — nu fără oarecare neliniște — ce s-ar întîmpla dacă această exaltare ar cuprinde și domiciliile cetățenilor și dacă epidemia — cuvînt întrebuințat de el — s-ar răspîndi și pe străzile orașului? „Atunci nu s-ar mai uita invectivele, n-ar mai interveni perioada de acalmie, n-ar mai exista pauze în delir, ci o iritare continuă ar arunca inevitabil pe quiquendonezi unul împotriva altuia. Atunci ce s-ar întîmpla? se întreba cu groază comisarul Passauf. Cum s-ar putea opri furia acestor sălbatici? Cum s-ar putea pune stavilă firilor ațițate? Atunci slujba mea nu va mai fi o sinecură și va trebui neapărat ca salariul meu să fie dublat de consilierii municipali, dacă nu va trebui să mă arestez și pe mine, pentru infracțiune și încălcarea ordinii publice."

Temerile lui Passauf se dovediră îndreptățite. De la bursă, biserică, teatru, casa communală, academie, sau hală, răul invadă locuințele particularilor, și încă în mai puțin de 15 zile după memorabila reprezentație a „Hughenoților". Primele semne ale epidemiei se manifestară în casa bancherului Collaert. Bogătașul dădu un bal sau, mai bine zis, o serată dansantă pentru notabilitățile orașului. El emisese cu cîteva luni înainte un împrumut de 30 000 de franci, care fusese subscris pe trei sferturi, și pentru a face cunoscut acest succes financiar își deschisese saloanele să-l sărbătorească împreună cu compatrioții săi. Se știe ce sînt recepțiile flamande, blînde și liniștite, în care băuturile principale sînt berea și siropul. Cîteva discuții despre starea timpului, perspectivele recoltei, buna îngrijire a grădinilor, întreținerea florilor și în special a lalelelor; din cînd în cînd, cîte un dans lent și măsurat ca un menuet; cîteodată un vals, dar unul dintre acele valsuri germane în care nu te învîrtești decît o dată la un minut și jumătate, iar dansatorii se țin departe unul de altul, atît cît le permite lungimea brațelor. Așa se petrecea de obicei la balurile frecventate de înalta societate din Quiquendone. Polca, după ce fusese pusă pe măsura de 4 timpi, a încercat și ea să se introducă în lumea bună a orașului, dar dansatorii rămîneau totdeauna în urma orchestrei, oricît de lentă era măsura. Și a fost nevoie să se renunțe la acest dans.

Asemenea reuniuni liniștite, unde tinerii și fetele găseau o plăcere convenabilă și modestă, n-au dat niciodată loc la izbucniri supărătoare. De ce oare în seara aceasta, la bancherul Collaert, siropurile păreau că s-au schimbat în vinuri amețitoare, în șampanie spumoasă, în punchuri incendiare? De ce în mijlocul seratei, un fel de amețeală stranie îi cuprinse pe toți invitații? De ce menuetul se transformă în țopăială? Pentru ce muzicanții din orchestră grăbiră măsura? De ce, ca și mai înainte la teatru, luminările ardeau cu o strălucire neobișnuită? Ce fluid electric pătrunsese în saloanele bancherului? Cum se întîmplă că perechile se apropiară, că mîinile se prinseră și se strînseră tare? Că unii cavaleri singuri fură văzuți făcînd pași îndrăzneți în timpul figurilor lente și odinioară atît de grave și de solemne, maiestuoase și cuviincioase? Vai, ce Oedip ar fi putut răspunde la toate aceste întrebări de nerezolvat? Comisarul Passauf, prezent la serbare, simți venind furtuna, dar nu putu s-o stăpînească, nici s-o evite și fu cuprins de un fel de amețeală care-l făcea să-și piardă capul. Toate facultățile

sale fiziologice și spirituale sporeau. În diverse rînduri se aruncă asupra dulciurilor și goli tăvile ca după o lungă dietă.

În acest timp, animația balului creștea. Un murmur, ca un vuiet surd, ieșea din toate piepturile. Se dansa, se dansa cu adevărat. Picioarele se agitau într-o frenezie crescîndă. Fetele se înroșeau de parcă luau chipul lui Silene. Ochii străluceau ca pietrele prețioase. Agitația generală ajunsese la culme. Și cînd orchestra intonă valsul din „Freischutz", cînd acest vals atît de german și cu un ritm atît de lent fu început cu brațele deschise de către dansatori, atunci n-a mai fost, vai !, un vals, ci un vîrtej nebun, o piruetă nemaipomenită, o sarabandă demnă să fie condusă de Mefistofel, care să bată tactul cu un tăciune aprins. Apoi un galop, un galop infernal care dură o oră întreagă, fără să-l poți abate și fără să-l poți opri, antrenă în șerpuirea sa prin camerele, saloanele, anticamerele și scările somptuoasei locuințe, din pivniță pînă în pod, tineri și fete, părinți și oameni de toate vîrstele și de ambele sexe. Luară parte la el grasul bancher Collaert, doamna Collaert, consilierii, magistrații, marele judecător, Niklausse, primarul van Tricasse și soția sa și chiar comisarul Passauf, care nu-și putu aminti niciodată cine a fost partenera sa în timpul acestei nopți de pomină. Dar dînsa nu uită și, din acel moment, în visele ei apărea focosul comisar care o strîngea pătimaș la pieptul său. Și dînsa era mult prea cuviincioasa Tatanemance !

Capitolul IX

Unde doctorul Ox și discipolul său Ygène nu-și spun decît cîteva cuvinte

— Ei bine, Ygène ?

— Ei bine, maestre, totul e gata. Conductele au fost așezate.

— În sfîrșit, vom putea acum să lucrăm în stil mare și asupra maselor.

Capitolul X

În care se va vedea cum epidemia cuprinde tot orașul și efectele pe care le produce

În următoarele luni, răul, în loc să scadă, nu făcu decît să se întindă. După locuințele particulare, cuprinse străzile. Orașul Quiquendone era de nerecunoscut. Se observă un fenomen și mai extraordinar decît cele de pînă acum. nu se resimțiră de boală numai oamenii, ci și regnul animal și cel vegetal. În mod curent,

epidemiile sînt specifice. Cele care lovesc omul cruță animalele, cele care lovesc animalele cruță plantele. Nu s-a văzut niciodată un cal atins de vărsat de vînt, nici un om suferind de pestă bovină, iar oile nu se contaminează de boala cartofului. Dar aici, toate legile naturii păreau răsturnate. Nu numai caracterul, temperamentul, gîndurile locuitorilor și ale locuitoarelor din Quiquendone se transformaseră, dar și animalele domestice, cîini sau pisici, boi sau cai, măgari sau capre, sufereau influența epidemiei, ca și cum mediul lor obișnuit fusese schimbat. Înseși plantele se emancipau, ca să spunem așa. În adevăr, în parcuri, în grădinile de zarzavaturi, în livezi, se puteau constata fenomene foarte bizare. Plantele agățătoare se cățărau mai îndrăzneț. Cele înfoiate deveneau mai stufoase. Arbuștii se făceau arbori, boabele abia semănate își arătau micul lor colț verde și, în același timp, creșteau cu repeziciune, ceea ce înainte și în condiții mult mai favorabile se întîmpla într-o măsură mult mai mică. Sparanghelul atingea două picioare în înălțime; anghinarele ajungeau cît un pepene; pepenii — ca bostanii, bostanii cît o clopotniță de nouă picioare diametru. Verzele erau niște tufișuri, iar ciupercile — niște umbrele. Fructele nu întîrziară să urmeze exemplul legumelor. Două persoane abia puteau mînca o fragă, și patru o pară. Ciorchinii de struguri erau aidoma cu cei fenomenali atît de frumos pictați de Poussin în tabloul „Reîntoarcerea trimișilor din Țara Făgăduinței". Același lucru în privința florilor. Violetele enorme răspîndeau un parfum pătrunzător, trandafirii exagerat de mari străluceau în culorile cele mai vii, tufele de liliac formau în cîteva zile desișuri de nepătruns, mușcatele, margaretele, gherghinele, cameliile, smîrdarele, invadînd aleile, se înăbușeau unele pe altele. Și lalelele, aceste scumpe liliacee, care fac bucuria flamanzilor, cîte emoții nu pricinuiră amatorilor? Prea cinstitul van Bistrom, cît pe ce să cadă văzînd în grădina sa o simplă „Tulipa gesneriana" enormă, monstruoasă, gigantică, al cărei caliciu servea drept cuib unei întregi familii de păsărele. Tot orașul alergă să vadă floarea fenomenală care fu denumită „Tulipa quiquendonia". Dar vai! Dacă plantele, fructele, florile creșteau văzînd cu ochii, dacă toate vegetalele căpătau proporții colosale, dacă strălucirea culorilor și miresmele îmbătau simțurile, în schimb ele se veștejeau într-un timp foarte scurt. Aerul pe care-l absorbeau le consuma repede și mureau curînd obosite, ofilite, distruse. Aceasta fu și soarta faimoasei lalele, după cîteva zile de frumusețe. Același destin îl avură și animalele domestice de la cîinele de casă la porcul din cocină, de la canarul de colivie pînă la curcanul de ogradă.

Trebuie spus să aceste animale erau în mod normal tot așa de flegmatice ca și stăpînii lor. Cîinii și pisicile lîncezeau mai mult decît trăiau, n-aveau niciodată vreun fior de plăcere sau o pornire de furie. Cozile nu li se mișcau, parc-ar fi fost de bronz. Nu-și amintea nimeni, din vremuri imemoriale, de vreo mușcătură sau de vreo zgîrietură. Cît despre cîinii turbați, ei erau socotiți animale imaginare și puși împreună cu grifonii și alte fiare în menajeria apocalipsului. Dar de cîteva luni încoace, perioadă pe care căutăm s-o înfățișăm în cele mai mici amănunte, ce schimbare! Cîinii și pisicile începură să-și arate colții și ghearele. Cîțiva fură uciși din

cauza agresiunilor repetate. A fost văzut pentru prima oară un cal mușcîndu-și zăbala și luînd-o razna pe străzile Quiquendone-ului. un bou împungînd pe altul cu coarnele, un măgar răsturnîndu-se cu picioarele în sus în piața Saint-Ernuph și scoțînd niște zbierete care nu mai aveau nimic „animalic" în ele. O oaie, pînă și o biată oaie, își apără viitoarele cotlete de cuțitul măcelarului. Primarul van Tricasse fu nevoit să dea pedepse împotriva animalelor domestice, care, apucate de streche, făceau nesigure străzile orașului. Dacă animalele erau înnebunite, nici oamenii nu erau mai puțin scoși din minți. Flagelul nu cruță nici o vîrstă. Copilașii se făceau repede nesuferiți, ei care pînă acum erau crescuți așa de ușor, și pentru prima oară judecătorul Honoré Syntax ajunse să-și biciuiască tînăra progenitură. La liceu avu loc un fel de răzmeriță, și dicționarele zburară prin aer. Elevii nu mai puteau fi ținuți în clasă, iar excitația îi cuprindea și pe profesori care dădeau pedepse excentrice. Alt fenomen : toți acești quiquendonezi, atît de cumpătați pînă atunci și care aveau drept mîncare principală frișca, începură să facă adevărate excese de hrană și băutură.

Regimul lor obișnuit nu-i mai satisfăcea. Fiecare stomac se prefăcea într-un abis care trebuia umplut în modul cel mai energic. Consumul orașului se tripla. În loc de două mese pe zi, se luau șase. Se semnalară numeroase indigestii. Consilierul Niklausse nu putea să-și astîmpere foamea. Primarul van Tricasse nu-și putea potoli setea și nu mai ieșea dintr-un fel de semiebrietate furioasă. În fine, semnele cele mai alarmante se manifestară și se înmulțiră pe zi ce trecea. Pretutindeni dădeai peste bețivi, iar printre aceștia

se găseau, adesea, cei din elita orașului. Durerile de stomac dădură mult de lucru medicului Dominique Custos, ca și nevritele și nevroflogozele, ceea ce dovedea pînă la ce grad de iritare ajunseseră nervii populației. Se iscau certuri zilnice pe străzile altă dată atît de pustii ale Quiquendone-ului, acum pline de lume, căci nimeni nu mai putea sta acasă. Fu nevoie să fie creată o nouă poliție, pentru a putea stăpîni pe tulburătorii ordinii publice. Se instală o închisoare la Casa comunală, zi și noapte plină de contravenienți. Comisarul Passauf cădea din picioare de oboseală. O căsătorie se făcu în mai puțin de două luni, ceea ce nu se mai întîmplase niciodată. Da ! Fiul perceptorului Rupp o luă pe fata frumoasei Augustine de Rovere, și asta la numai 50 de zile de cînd îi ceruse mîna. Se încheiară și alte căsătorii care odinioară ar fi rămas în stare de proiect cu anii. Primarul nu-și credea ochilor și simțea cum încîntătoarea Suzel, fiica sa, îi scapă din mînă. Cît despre draga lui Tatanemance, îndrăznise să-l sondeze pe comisarul Passauf cu privire la un măritiș care-i părea că poate avea toate șansele de fericire, noroc, onorabilitate, tinerețe.

În fine, culmea nelegiuirii, avu loc și un duel. Da, un duel cu pistoale, cu pistoale ghintuite, la depărtare de 75 de pași și cu gloanțe adevărate. Și între cine ! Între Frantz Niklausse, liniștitul pescar cu undița, și fiul marelui bancher, tînărul Simon Collaert. Iar cauza acestui duel era însăși fiica primarului, de care Simon se simțea înlănțuit, nevrînd s-o cedeze pretențiilor îndrăznețului său rival.

Capitolul XI

Unde quiquendonezii iau o hotărîre eroică

S-a văzut în ce stare jalnică se găsea populația Quiquendone-ului. Creierii fierbeau. Nu se mai cunoșteau și nu se mai recunoșteau unii pe alții. Oamenii cei mai pașnici deveniseră certăreți. Nu trebuia să te uiți strîmb la ei, fiindcă imediat te trezeai că-ți trimiteau martori. Unii lăsară să le crească mustăți și alții — cei mai bătăioși — aveau chiar mustăți în furculiță. În asemenea condiții, administrarea orașului și menținerea ordinii pe străzi și în instituții publice erau foarte dificile, căci serviciile nu se organizaseră pentru o asemenea stare de lucruri. Primarul, respectabilul van Tricasse, pe care l-am cunoscut atît de calm, de fără viață, incapabil să ia vreo hotărîre oarecare, nu se mai putea potoli. Locuința sa răsuna de dimineața pînă seara de țipete. Dădea cîte douăzeci de ordonanțe pe zi, mustrîndu-și agenții, și gata să execute el însuși tot ce ținea de administrarea orașului. Ah ! Ce schimbare ! Căminul plăcut și liniștit al primarului, solida sa casă flamandă, își pierduse liniștea de altădată. Ce scene de menaj se petreceau acum ! Doamna van Tricasse se făcuse certăreață, mofturoasă și lacomă. Soțul ei reușea să-i acopere vocea, răcnind mai tare ca dînsa, dar nu putea s-o silească să tacă. Nervii bunei doamne o împingeau să caute pricină peste tot. Nimic nu mergea cum trebuie. Serviciul era prost făcut, te loveai la tot pasul de întîrzieri. Ea o învinovățea pe Lotché și chiar pe Tatanemance, cumnata ei, care, enervată și dînsa, îi răspundea cu răutate. Sigur că domnul van Tricasse o susținea pe servitoarea Lotché, cum se întîmplă de obicei în cele mai bune căsnicii. De aici, disperarea continuă a primăresei, reproșuri, discuții, certuri și scene care nu se mai sfîrșeau.

— Ce se întîmplă cu noi ! exclamă nefericitul primar. Ce foc ne consumă ? Sîntem oare stăpîniți de diavol ? Ah, doamnă van Tricasse, doamnă van Tricasse ! O să mă faci să mor înaintea dumitale și să încălcăm tradițiile familiei.

Căci cititorul nu a uitat obiceiul cam ciudat că domnul van Tricasse trebuia să ajungă văduv, ca să se recăsătorească cu o altă doamnă din familia sa. Între timp, noua stare de spirit cauză și alte efecte bizare care trebuie semnalate. Supraexcitarea, a cărei sursă nu o cunoaștem pînă în prezent, avusese și regenerări fiziologice, neașteptate. Talente ce ar fi rămas necunoscute se iviră în mijlocul mulțimii. Se evidențiară aptitudini noi. Artiști, pînă acum mediocri, se arătară sub o nouă înfățișare. Apărură alți oameni în arena politică și literară. Se ridicară oratori cu verbul înflăcărat, care entuziasmau din toate punctele de vedere pe auditorii lor, predispuși și ei să se înflăcăreze ușor.

De la ședințele consiliului, curentul trecu în întrunirile publice și se alcătui un club la Quiquendone, în timp ce douăzeci de

ziare: „Pindarul din Quiquendone", „Imparțialul din Quiquendone", „Radicalul din Quiquendone" și „Îndrăznețul Quiquendone-ului", scriseră cu patimă, puseră probleme sociale din cele mai grave. Dar în ce privinți, vă veți întreba. În toate și în nici una cu deosebire: în legătură cu poarta Audenarde, care se înclina, fiindcă unii voiau s-o dărîme și ceilalți s-o restaureze; referitor la ordonanțele polițienești emise de Consiliu și combătute de recalcitranți; despre măturatul rigolelor și curățatul canalelor etc. Și încă dacă avîntații oratori s-ar fi mărginit la administrația orașului! Dar nu! Antrenați de curent, ei treceau mai departe și, dacă soarta n-ar fi intervenit, i-ar fi tîrît, împins și aruncat pe semenii lor în vîltoarea războiului.

Într-adevăr, de vreo opt, nouă sute de ani, Quiquendone-ul avea în cartoanele sale un „casus belli" de cea mai bună calitate. Dar îl păstra cu sfințenie, ca pe o relicvă, și se părea că existau oarecare șanse să se altereze și să nu se mai poată servi de el. Iată în ce împrejurare se produsese acest „casus belli". În genere, nu se prea știe că Quiquendone se învecinează în acest colț fericit al Flandrei cu micul orășel Virgamen. Teritoriile ambelor comune se mărginesc unul cu altul. În 1195, cu puțin înainte de plecarea în cruciadă a contelui Baudoin, o vacă din Virgamen — nu o vacă a unui locuitor, ci o vacă comunală, să se țină seama — veni să pască pe teritoriul Quiquendone-ului. Abia apucă rumegătoarea să „smulgă de pe pajiște de trei ori cît lungimea limbii ei"*, că delictul — abuzul, crima cum voiți să-l numiți — fusese comis și constatat la timpul său, cu forme în regulă, prin proces-verbal, căci la acea epocă magistrații începuseră să știe să scrie.

— Ne vom răzbuna cînd va veni timpul! rostise liniștit Natalis van Tricasse, al 43-lea predecesor al actualului primar, și cei din Virgamen nu vor pierde nimic așteptînd.

Virgamenezii fuseseră așadar preveniți. Ei așteptară gîndind, pe drept cuvînt, că amintirea insultei va slăbi cu vremea. Și, realmente, timp de cîteva secole, trăiră în bune raporturi cu semenii lor din Quiquendone. Dar nu ținuseră seama de noii oaspeți ai acestora și mai ales de epidemia bizară care schimbase complet firea vecinilor lor. Se redeșteptă în inimile quiquendonezilor setea de răzbunare adormită. Lucrul se întîmplă la clubul din strada Monstrelet, unde vajnicul avocat Schut, evocînd evenimentul în fața auditorilor săi, le trezi pasiunea, întrebuințînd expresiile și metaforele folosite în asemenea împrejurări. El reaminti delictul, răul făcut comunei din Quiquendone și pentru care o națiune ce-și păzea cu sfințenie drepturile „nu putea îngădui iertare". O asemenea insultă nu poate fi uitată, ea era ca o rană vie; le mai vorbi de felul cum dau din cap locuitorii din Virgamen, ceea ce arată cît de mult îi disprețuiesc pe quiquendonezi. Invocă pe compatrioții săi care, poate, suportaseră în mod inconștient, timp de secole, această injurie mortală. Și imploră vlăstarele vechiului oraș să nu mai aibă alt țel decît de a obține o strălucită satisfacție. Apoi apelă la toate „forțele vii" ale națiunii. Cu cît entuziasm fură primite de urechile quiquendonezilor aceste îndemnuri atît de noi

* Vers din fabula lui La Fontaine „Animalele bolnave de ciumă".

pentru ele nu încape în cuvinte. Toți ascultătorii se ridicară în picioare și cu brațele întinse cerură strigînd să se declare război. Niciodată avocatul Schut nu reputase un asemenea succes și trebuie să recunoaștem că-l meritase pe deplin. Primarul, consilierul, toate notabilitățile care asistaseră la această ședință memorabilă simțiră că ar fi fost inutil să se împotrivească valului popular. Dealtfel, nici ei nu aveau această dorință și strigară, dacă nu cel mai tare, cel puțin la fel ca ceilalți : La graniță ! la graniță !

Cum granița nu era decît la trei kilometri de zidurile orașului, sigur că cei din Virgamen erau amenințați de o adevărată primejdie, căci ar fi putut fi cotropiți, fără să aibă timpul să afle acest lucru. Dar onorabilul farmacist Jossé Liefrinck, singurul care-și păstrase capul limpede în aceste grave împrejurări, voi să atragă atenția că le lipseau puștile, tunurile și generalii. I se răspunse, nu fără oarecare batjocură, că vor face rost de generali, tunuri și puști și că dreptul sacru și dragostea de țară erau suficiente pentru a face un popor de neînvins. Apoi luă cuvîntul însuși primarul, care, într-o improvizație sublimă, vorbi despre lașii ce-și ascund frica sub vălul prudenței și sfîșie acest văl cu mîna patriotică.

La un moment dat părea că sala se va nărui din pricina aplauzelor. Se trecu la vot. Votul fu exprimat prin aclamații și strigăte din ce în ce mai sălbatice : Spre Virgamen ! Spre Virgamen ! Primarul se angajă să pună armatele în mișcare și făgădui în numele cetății onoruri triumfale generalilor care se vor întoarce învingători, așa cum se obișnuia în timpul romanilor. Dar farmacistul Jossé Liefrinck, fiind un încăpățînat, nu se dădu bătut, cu toate că fusese, și ceru să mai facă o observație. El ținu să arate că la Roma onorurile triumfale nu se acordau generalilor învingători decît dacă aceștia omorîseră cinci mii de inamici.

— Foarte bine, foarte bine ! urlă asistența în delir.

— Știm însă că populația comunei Virgamen, urmă farmacistul, nu e mai mare de 3 575 de locuitori, și ar fi greu să se ajungă la această cifră, în afara cazului că aceeași persoană ar fi ucisă de mai multe ori.

Nenorocitul logician nu fu lăsat să termine și după ce-l cotonogiră, îl aruncară pe ușă afară.

— Cetățeni, interveni atunci Silvester Pulmacher, care se ocupa cu vînzarea de turtă dulce cu amănuntul, cetățeni, orice ar spune acest farmacist laș, eu iau asupră-mi să ucid 5 000 de virgamenezi, dacă acceptați serviciile mele.

— 5 500 ! exclamă un patriot mai hotărît.

— 5 600 ! grăi băcanul.

— 7 000 ! strigă cofetarul din strada Hemling. Jean Orbideck, care era pe cale să se îmbogățească din consumul de frișcă.

— În regulă ! exclamă primarul van Tricasse, văzînd că nimeni nu mai supralicitează.

Și iată cum cofetarul Jean Orbideck deveni general șef al trupelor din Quiquendone.

Capitolul XII

În care discipolul Ygène dă un sfat înțelept pe care însă doctorul Ox îl respinge cu supărare

— Ei bine, maestre ! zise a doua zi discipolul Ygène, turnînd căldări de acid sulfuric în jgheabul enormelor sale pile.

— Ei bine ! reluă doctorul Ox, n-am avut dreptate ? Iată la ce se rezumă nu numai dezvoltarea fizică a unei națiuni, dar chiar cea morală, demnitatea, talentele și desfășurarea ei politică ! Totul nu e decît problemă de molecule...

— Fără îndoială, dar...

— Dar ?

— Nu credeți că lucrurile au mers prea departe și că acești nenorociți n-ar trebui surescitați peste măsură ?

— Nu, nu ! exclamă doctorul, nu ! Voi merge pînă la capăt !

— Cum doriți, maestre, totuși experiența mi se pare edificatoare și cred că ar fi timpul să...

— Să...

— Să închidem robinetul.

— Asta-i bună ! exclamă doctorul Ox. Încearcă numai și te sugrum !

Capitolul XIII

De unde se dovedește din nou că de la înălțime se stăpînesc toate slăbiciunile omenești

— Ce spuneți ? întrebă primarul van Tricasse pe consilierul Niklausse.

— Zic că acest război este necesar, răspunse consilierul pe un ton ferm, și că a venit timpul să răzbunăm insulta ce ni s-a adus.

— Ei bine ! eu, răspunse supărat primarul, îți repet că dacă populația Quiquendone-ului nu profită acum de ocazie ca să-și ceară drepturile, va fi nedemnă de numele ce-l poartă.

— Și eu susțin că trebuie să stringem, fără îndoială, cohortele noastre și să le trimitem spre graniță.

— În adevăr ! domnule, în adevăr ! răspunse van Tricasse, mie-mi spui acest lucru ?

— Chiar domniei-voastre, domnule primar, și acum auziți adevărul, oricît de aspru ar fi el.

— Ba îl veți auzi dumneavoastră, domnule consilier, ripostă van Tricasse furios, căci va ieși mai bine din gura mea decît din a dumneavoastră ! Da, domnule, orice întîrziere ar fi rușinoasă.

Sînt nouă sute de ani de cînd orașul Quiquendone așteaptă momentul să-și ia revanșa și, orice-ați spune, dacă vă place sau nu, noi vom porni împotriva inamicului.

— Ah ! O luați în felul acesta, vasăzică ? rosti răspicat consilierul Niklausse. Ei bine, domnule, vom porni fără dumneavoastră dacă nu vreți să veniți.

— Locul unui primar este în primele rînduri, domnule.

— Și cel al consilierului la fel.

— Mă insultați cu vorbele dumneavoastră, împotrivindu-vă tuturor dispozițiilor mele ! exclamă primarul, încleștînd pumnii care aveau tendința să se prefacă în proiectile.

— Ba dumneavoastră mă insultați, îndoindu-vă de patriotismul meu, grăi Niklausse și luă și el poziție de luptă.

— Vă declar, domnule, că armata quiquendoneză se va pune în mișcare în cel mult două zile.

— Și eu vă repet, domnule, că nu vor trece nici 48 de ore și vom porni împotriva dușmanului.

E ușor de văzut din acest fragment de discuție că amîndoi interlocutorii susțineau exact același lucru. Voiau războiul, dar surescitarea lor îi făcea să se certe. Niklausse nu-l mai asculta pe van Tricasse și van Tricasse nu mai auzea ce spune Niklausse. Chiar dacă ar fi fost de păreri opuse asupra acestei grave probleme, primarul să fi dorit războiul și consilierul pacea, cearta n-ar fi fost mai violentă. Cei doi vechi prieteni își aruncau priviri sălbatice. După bătăile accelerate ale inimii lor, după obrajii lor învăpăiați, după pupilele contractate, după cum le tremurau mușchii și după vocile ce se ridicau pînă la răcnet, se putea pricepe că erau gata să se repeadă unul asupra celuilalt.

Dar sunetele marelui orologiu opriră din fericire pe cei doi adversari chiar în clipa cînd erau să se încaiere.

— În sfîrșit, a sosit ceasul ! exclamă primarul.

— Care ceas ? întrebă consilierul.

— Ceasul cînd trebuie mers la turnul de alarmă.

— E adevărat și voi merge și eu, chiar dacă vă este sau nu pe plac.

— Și eu.

— Hai !

— Hai !

Ultimele cuvinte v-ar putea face să credeți că trebuia să aibă loc o ciocnire și că adversarii ieșeau pe teren. Dar nu se întîmplă nimic din toate acestea. Fusese stabilit ca primarul și consilierul — cele două notabilități de frunte ale orașului — să se ducă la primărie și să se urce în turnul foarte înalt care domina orașul, pentru a cerceta împrejurimile și a lua, în consecință, cele mai bune hotărîri strategice care să asigure înaintarea trupelor. Cu toate că se puseseră amîndoi de acord în această privință, nu încetară în timpul drumului să se certe. Toată strada răsuna de strigătele lor. Dar cum trecătorii erau la fel de excitați, exasperarea celor doi fruntași le părea firească și nici n-o băgară în seamă. În asemenea împrejurări, un om pașnic ar fi fost socotit un monstru. Primarul și consilierul ajunseră în culmea furiei la poarta turnului. Ei nu mai aveau obrajii aprinși, ci palizi ca de ceară. Discuția îngrozi-

toare le stîrnise spasme în măruntaie și se știe că paloarea arată că furia este extremă. În fața scării înguste a turnului avură o adevărată izbucnire de mînie. Cine va trece primul? Cine va urca mai întîi scara în spirală? Adevărul ne obligă să spunem că se buluciră, și consilierul Niklausse, uitînd ce datora superiorului său, magistratul suprem al orașului, îl îmbrînci puternic pe van Tricasse și se repezi primul pe scara întunecoasă. Amîndoi urcară apoi din patru în patru treptele, aruncîndu-și unul altuia epitetele cele mai necuviincioase. Era de temut ca totul să nu se sfîrșească cu un deznodămînt groaznic în vîrful turnului care domina caldarîmul de la 357 picioare înălțime. Dar cei doi inamici obosiră urcînd, și după un minut, la a optzecea treaptă, nu mai putură sui decît foarte greu și gîfîind. Atunci — să fi fost oare din cauza oboselii? — dacă furia lor nu se stinse, cel puțin nu mai izbucni în termeni injurioși. Tăceau și, lucru curios, părea că iritarea lor scădea pe măsură ce se ridicau deasupra orașului. Un fel de liniște se lăsă în sufletele lor. Creierii nu le mai fierbeau și îi simțeau ca un ibric cu cafea pe care-l iei de pe foc. De ce? La acest de ce nu putem da nici un răspuns; dar adevărul este că, ajunși la o platformă, la 266 picioare deasupra nivelului orașului, cei doi adversari se așezară și, vădit mai calmi, se priviră fără supărare.

— Ce înălțime! zise primarul, trecîndu-și batista peste fața umedă.

— Da, e foarte înalt, răspunse consilierul. Știți că sîntem cu patrusprezece picioare mai sus decît în turnul Sfîntul Mihai din Hamburg?

— Știu, răspunse primarul, cu o undă de mîndrie în glas, firească la prima autoritate a Quiquendone-ului.

După cîteva minute, cei doi notabili își continuară drumul, aruncînd cîte o privire curioasă prin ferestruicile din zidul turnului. Primarul urca primul, iar consilierul nu făcea nici cea mai mică obiecție. Se întîmplă chiar ca pe la a 304-a treaptă, van Tricasse fiind istovit, Niklausse să-l împingă binevoitor de la spate. Primarul se lăsă ajutat și, cînd ajunse pe platforma turnului, spuse prietenos:

— Mulțumesc, Niklausse, îți rămîn îndatorat.

Puțin înainte, la intrarea în turn, fuseseră două fiare sălbatice gata să se sfîșie. Și acum, în vîrful lui, ajunseseră doi prieteni.

Vremea era minunată. Era în luna mai, soarele risipise norii. Ce atmosferă senină și limpede! Privirea putea să zărească cele mai mici amănunte la mare depărtare. Se vedeau numai la cîteva mile zidurile Virgamenului, strălucitor de albe, din loc în loc acoperișurile roșii și țuguiate ale caselor și clopotnița sclipind în lumina soarelui. Și acest oraș era hărăzit tuturor ororilor, să cadă pradă jafului și văpăilor? Primarul și consilierul se așezaseră unul lîngă altul pe o băncuță de piatră, ca doi oameni cumsecade, ale căror inimi sînt cuprinse de un același simțămînt de adîncă încredere reciprocă. Priveau gîfîind de oboseală. Apoi, după cîteva minute de tăcere, primarul exclamă:

— Cît este de frumos!

— Da, e încîntător, răspunse consilierul. Nu vi se pare, stimatul meu van Tricasse, că umanitatea este mai degrabă destinată să stea la asemenea înălțimi decît să se tîrască pe scoarța globului terestru ?

— Gîndesc ca dumneata, prea cinstite domn Niklausse, răspunse primarul. Văd lucrurile în același fel. Se pot înțelege mai bine de aici sentimentele pe care le inspiră natura ! O aspirăm prin toți porii. La asemenea înălțimi ar trebui să se formeze filozofii, și înțelepții ar trebui să trăiască mai presus de mizeriile acestei lumi.

— Facem înconjurul platformei ? propuse consilierul.

— Să-l facem, încuviință primarul.

Și cei doi prieteni, mergînd braț la braț ca altădată, și vorbind cu lungi pauze între întrebare și răspuns, examinau toate punctele orizontului.

— Sînt aproape 17 ani de cînd n-am suit în turnul de alarmă, zise van Tricasse.

— Eu nu cred să fi urcat vreodată, grăi consilierul Niklausse, și-mi pare rău, căci de la această înălțime priveliștea e minunată. Vedeți, bunul meu prieten, frumosul fluviu Vaar care șerpuiește printre arbori ?

— Și mai departe, uite înălțimile Saint-Hermandad-ului ! Cît de grațios închid ele zarea ! Priviți această lizieră de copaci înfrunziți pe care natura i-a împrăștiat atît de pitoresc ! Ah, natura, natura, Niklausse ! Oare mîna omului va putea lupta vreodată cu dînsa ?

— E fermecător, dragul meu amic, fu de părere consilierul. Uitați-vă la turmele de pe pajiștile înverzite, boii, vacile, oile... Și plugarii care se duc la cîmp. S-ar spune că sînt păstorii din Arcadia. Nu le lipsește decît cimpoiul.

— Și ogoarele roditoare, minunatul cer albastru pe care nu-l tulbură nici un nor ! Ah ! Niklausse ! Aici poți deveni poet. Nu-l înțeleg pe sfîntul Simion stîlpnicul*, cum de n-a ajuns unul dintre cei mai mari stihuitori ai lumii ?

— Poate pentru că stîlpul lui nu a fost destul de înalt, răspunse consilierul cu un surîs dulce.

În acea clipă, clopotele din Quiquendone fură trase. Ele sunară limpede, pe una din ariile cele mai melodioase. Cei doi prieteni se priviră plini de extaz. Apoi primarul zise cu o voce calmă :

— Scumpe Niklausse, ce-am venit noi să facem în vîrful acestui turn ?

— În adevăr, spuse consilierul, ne lăsăm duși de visurile noastre...

— Da, ce-am venit să facem aici ? repetă van Tricasse.

— Am venit, rosti Niklausse, să respirăm aerul curat pe care nu l-au viciat slăbiciunile omenești.

— Ei bine, acum să coborîm.

— Să coborîm, scumpe van Tricasse.

Cei doi notabili aruncară o ultimă privire minunatei priveliști care se desfășura în jurul lor ; apoi primarul trecu înainte și începu să coboare cu un pas lent și măsurat. Consilierul venea

* Stîlpnic = pustnic, sihastru; care-și petrece viața în vîrful unui stîlp.

cu cîteva trepte în urma lui. Ajunseră așa la platforma unde se opriseră adineauri. Dar deodată obrajii începură să li se înroșească. Stătură o clipă locului apoi își reluară coborîrea întreruptă. După un minut, van Tricasse îl rugă pe Niklausse să-și înăbușe pașii, deoarece îl auzea prea aproape în spatele lui și acest lucru îl supăra. Și faptul îl supără din ce în ce mai mult, căci douăzeci de trepte mai jos, el îi porunci consilierului să se oprească ca să se poată îndepărta de dînsul. Consilierul răspunse că nu avea chef să rămînă cu un picior în aer pentru bunul plac al primarului și continuă să coboare. Van Tricasse îl apostrofă cu o vorbă destul de aspră. Consilierul ripostă cu o aluzie răutăcioasă la vîrsta primarului, care era destinat de tradițiile familiale să se recăsătorească. Van Tricasse mai coborî douăzeci de trepte, atrăgînd atenția lui Niklausse că n-o să-i treacă cu vederea cuvintele rostite. Niklausse zise că, în orice caz, el va coborî primul. Scara fiind foarte îngustă, cei doi notabili începură să se îmbrîncească în întuneric unul pe altul. Cuvintele de „bădăran" și „mojic" fură dintre cele mai amabile care se schimbară între ei.

— Vom vedea, dobitocule! exclamă primarul. Vom vedea cum te vei purta în acest război și în rîndurile cui te vei găsi!

— Oricum, în rîndul care va fi înaintea ta, imbecilule, răspunse Niklausse.

Apoi plouă cu ocări și se părea că s-au și încăierat. Ce se întîmplase? De ce felul lor de a fi se schimbase atît de brusc? De ce oile văzute de pe platforma turnului se transformaseră în tigri, cînd cei doi ajunseră cu 200 de picioare mai jos? Orice ar fi fost, paznicul turnului, auzind atîta gălăgie, deschise ușa tocmai în momentul în care adversarii, lovindu-se, cu ochii ieșiți din orbite, își smulgeau reciproc părul care, din fericire, era doar o perucă.

— O să-mi dai socoteală, țipă primarul, îndesînd pumnul sub nasul adversarului său.

— Oricînd! urlă consilierul Niklausse, făcînd o mișcare amenințătoare cu piciorul drept.

Paznicul, și el foarte mînios, nu se știe de ce, găsi aceste purtări cît se poate de firești. Voi să ia parte la ceartă, mînat de o stare de furie, dar se stăpîni și merse să vestească în tot cartierul că în curînd va avea loc un duel între primarul van Tricasse și consilierul Niklausse.

Capitolul XIV

Unde lucrurile sînt împinse atît de departe, încît locuitorii din Quiquendone, cititorii și chiar autorul cer un grabnic deznodămînt

Această ultimă întîmplare arată pînă la ce punct de exaltare ajunsese populația quiquendoneză. Cei doi vechi prieteni, frun-

tașii orașului și cei mai calmi dintre cetățeni înainte de răspîndirea epidemiei, atinseseră o asemenea stare de violență ! Și asta numai cîteva minute după ce relațiile lor de altădată, instinctul lor prietenos și binevoitor, temperamentul lor contemplativ se manifestaseră din nou pe platforma turnului !

Aflînd ceea ce se petrecea, doctorul Ox nu-și putu stăpîni bucuria. El se împotrivea argumentelor discipolului său, care vedea că lucrurile luau o întorsătură proastă. Dealtfel, amîndoi erau și ei supuși nervozității generale. Nu erau mai puțin surescitați decît restul populației și ajunseră să se certe între ei, cum făcuseră primarul și consilierul. Trebuie spus că o singură preocupare se afla pe primul loc înaintea tuturor celorlalte și tocmai din cauza ei se amînară duelurile provocate în afara problemei virgameneze. Nimeni nu avea dreptul să-și verse sîngele în mod inutil, cînd acesta aparținea pînă la ultima picătură patriei în pericol. Intr-adevăr, evenimentele erau grave și nu se putea da înapoi.

Primarul van Tricasse, cu tot zelul său războinic, crezu totuși de cuviință că nu e cazul să se pornească împotriva inamicului fără a-l preveni. Prin intermediul agentului comunal, domnul Hottering, el îi somă pe virgamenezi să-i dea satisfacție pentru încălcarea teritoriului comisă în 1195. Autoritățile din Virgamen mai întîi nu înțeleseră despre ce era vorba, și agentul comunal — în ciuda misiunii lui oficiale — fu poftit destul de ritos să plece. Van Tricasse trimise atunci pe unul dintre aghiotanții generalului cofetar, pe cetățeanul Hildewert Chuman, un fabricant de acadele, om foarte hotărît, care produse în fața autorităților din Virgamen chiar procesul-verbal încheiat în 1195 prin grija primarului Natalis Van Tricasse. Autoritățile din Virgamen izbucniră în rîs și-l tratară pe aghiotant la fel ca pe agentul comunal. Primarul convocă atunci notabilitățile orașului. O scrisoare foarte bine redactată și extrem de fermă, sunînd a ultimatum, puse chestiunea acestui „casus belli" și se dădu un termen de 48 de ore pentru ca vinovații să repare insulta adusă Quiquendone-ului. Scrisoarea plecă și reveni după o oră, ruptă în bucăți, ceea ce constitui o nouă jignire. Virgamenezii, cunoscînd demult marea răbdare a quiquendonezilor, își băteau joc de ei, de pretențiile lor, de „casus belli" și de ultimatumul trimis. Nu mai rămînea decît un singur lucru de făcut : să lași să hotărască soarta armele, să invoci zeul războiului și, după procedeul prusac, să te arunci asupra virgamenezilor înainte ca ei să fie pregătiți. Toate acestea fură decise în consiliu, într-o ședință solemnă, unde strigătele, mustrările, amenințările se încrucișară cu o vehemență nemaipomenită. O adunare de nebuni, o reuniune de posedați, un club de demoni nu puteau fi mai dezlănțuiți. Imediat după declarația de război, generalul Jean Orbidek își adună trupele, formate din 2 393 de combatanți dintr-o populație de 2 393 de suflete. Femeile, copiii, bătrînii se alăturară soldaților. Orice obiect ascuțit sau contondent deveni o armă de luptă. Se rechiziționară puștile orașului ; au fost descoperite cinci, din care două fără trăgaci, și au fost distribuite avangărzii. Artileria se compunea din vechiul tun al castelului cucerit în bătălia de la Quesnoy din 1339, una dintre primele guri de foc de care se

amintește în istoric, și care nu mai fusese întrebuințat de cinci secole. Dealtfel, din fericire pentru servanți, nu existau nici un fel de proiectile pentru el. Dar așa cum era, această mașină de război putea să mai sperie pe inamic. Cît despre armele albe, ele fură scoase la iveală din muzeul de antichități: topoare de silex, ciocane, securi, diferite sulițe, halebarde, spade etc. Se slujiră de asemenea și de arsenalele particulare, cunoscute îndeobște sub numele de oficii și bucătării. Dar curajul, dreptatea, ura împotriva dușmanului, dorința de răzbunare țineau locul armelor perfecționate și înlocuiau — cel puțin era de sperat — mitralierele moderne și tunurile cu chiulasă.

Se făcu o trecere în revistă a armatei. Nici un cetățean nu lipsea de la apel. Generalul Orbidek, care se ținea cu greu în șa pe calul său, un animal viclean, căzu de trei ori în fața frontului. Dar el se ridică, fără a fi rănit, ceea ce fu considerat ca un început promițător. Primarul, consilierul, bancherul, rectorul, în sfîrșit, toți fruntașii orașului mergeau desigur în frunte. Nici surorile, nici fiicele, nici mamele nu vărsară nici o lacrimă. Dimpotrivă, își îndemnau soții, tații și frații să plece la bătălie și îi urmau, formînd ariergarda sub conducerea doamnei van Tricasse. Jean Misirol sună din trompetă, armata o porni, părăsi piața și, scoțînd strigăte sălbatice, se îndreptă spre poarta Audenarde.

În clipa în care capul coloanei era să treacă de zidurile orașului, un om se aruncă în fața ei și strigă:

— Opriți, opriți, opriți-vă, nebunilor! Încetați focul! Lăsați-mă să închid robinetul. Nu sînteți însetați de sînge, sînteți niște cetățeni cuminți, calmi și liniștiți. Dacă v-ați înflăcărat atît de tare, e din vina maestrului meu, doctorul Ox. A făcut o experiență. Sub pretextul de a vă lumina orașul cu gaz oxihidric, el l-a saturat cu...

Discipolul își ieșise din fire, dar nu apucă să termine. În momentul cînd secretul doctorului era să-i scape de pe buze, doctorul Ox în persoană, cu o furie de nedescris, se repezi asupra nenorocitului Ygène și îi închise gura cu pumnul. Între ei se încinse o bătaie. Primarul, consilierul, notabilii care se opriseră văzîndu-l pe Ygène, mînați și ei de ațîțarea acestora, se năpustiră asupra ambilor străini, nevoind să-i asculte nici pe unul, nici pe celălalt. Doctorul Ox și discipolul lui, maltratați, bătuți, erau să fie arestați din ordinul lui van Tricasse cînd...

Capitolul XV

Unde deodată aflăm deznodămîntul

... Cînd se auzi o explozie formidabilă. Toată atmosfera Quiquendone-ului părea cuprinsă de flăcări. O vîlvătaie de o intensitate extraordinară se înălță ca un meteor pînă la cer. Dacă ar fi fost noapte, focul s-ar fi văzut la zece leghe de jur-împrejur. Toată armata Quiquendone-ului se culcă la pămînt, ca o armată de călugări. Din fericire, nu avură nici o victimă. Cîteva zgîrieturi și vî-

nătăi, atîta tot. Cofetarului, care printr-o minune nu căzuse de pe cal, i se pîrjolise panaşul, dar scăpă fără nici o rană. Ce se petrecuse? Pur şi simplu, cum avea să se afle în curînd, uzina de gaz sărise în aer. În timpul absenţei doctorului şi a discipolului său, se comisese probabil o imprudenţă. Nu se ştia de ce sau pentru ce, se ivi o scurgere de la rezervorul care conţinea oxigen la cel în care se găsea hidrogen. Din întîlnirea acestor două gaze rezultă un amestec exploziv, căruia i se dăduse foc din neatenţie. Asta schimbase totul. Dar cînd armata se ridică în picioare, doctorul Ox şi discipolul său Ygène dispăruseră.

Capitolul XVI

Unde cititorul inteligent vede că a bănuit totul întocmai, în ciuda precauţiilor autorului

După explozie, oraşul Quiquendone deveni din nou liniştit, flegmatic şi flamand, cum fusese odinioară. După explozie, care dealtfel nu produsese mare panică, fiecare — fără să-şi dea seama — se îndreptă automat spre locuinţa lui. Primarul porni sprijinit de braţul consilierului, avocatul Schut la braţ cu medicul Custos, Frantz Niklausse la braţ cu rivalul său Simon Collaert. Fiecare mergea liniştit, fără zgomot şi fără să-şi mai aducă aminte cele petrecute, Virgamenul şi răzbunarea. Generalul se întoarse la prăjiturile sale, şi aghiotantul său la acadele. Totul îşi recăpătă calmul. Toţi îşi reluară viaţa obişnuită, oamenii şi animalele, animalele şi plantele, pînă şi turnul de la poarta Audenarde pe care explozia — aceste explozii sînt cîteodată miraculoase — pe care explozia îl îndreptase.

Şi de atunci, nici un cuvînt mai tare, nici o ceartă nu se mai auzi în Quiquendone. Nu se mai făcu nici un fel de politică, nu se mai înfiinţă nici un club, nu se mai intentă nici un proces, oraşul nu mai avu nevoie de nici un paznic. Slujba comisarului Passauf deveni din nou o sinecură şi dacă nu i s-a tăiat salariul era pentru că primarul şi consilierul nu putură să se decidă să ia o hotărîre în privinţa lui. Dealtfel, din timp în timp, el continua, fără să ştie, să apară în visele neconsolatei Tatanemance. Cît despre rivalul lui Frantz, el cedă cu generozitate pe încîntătoarea Suzel iubitului ei, şi acesta se grăbi s-o ia în căsătorie, cinci sau şase ani după evenimentele petrecute mai sus. Doamna van Tricasse muri zece ani mai tîrziu, în termenul dorit, şi primarul se căsători cu domnişoara Pélagie van Tricasse, verişoara sa, în condiţii excelente pentru fericitul muritor care trebuia să-i urmeze.

Capitolul XVII

Unde se explică teoria doctorului Ox

Ce făcuse așadar misteriosul doctor Ox? O experiență fantezistă și nimic mai mult.

După ce așezase conductele de gaz, el saturase cu oxigen pur, fără să-l amestece cu nici un atom de hidrogen, clădirile publice, apoi casele particulare și, în fine, străzile Quiquendone-ului. Acest gaz fără gust, răspîndit în mare cantitate în atmosferă, cauzează, cînd este aspirat, tulburări dintre cele mai grave organismului. A trăi într-un mediu saturat de oxigen înseamnă a fi excitat, supraexcitat, ca în flăcări. Imediat ce intri din nou într-o atmosferă obișnuită, redevii cum ai fost înainte, după cum s-a văzut în cazul consilierului și primarului, atunci cînd pe platforma de sus a turnului de alarmă ei se aflaseră din nou la aer curat, căci oxigenul rămăsese — datorită greutății sale — în straturile inferioare.

De asemenea, a trăi în aceste condiții, a respira gazul care transformă în mod fiziologic corpul ca și sufletul înseamnă să mori repede, ca și nebunii care-și duc viața numai în petreceri. Din fericire pentru quiquendonezi, o explozie providențială pusese capăt experienței, distrugînd uzina doctorului Ox.

Virtutea, curajul, talentul, spiritul și imaginația, toate aceste calități sau facultăți s-ar rezuma, la urma urmei, la o problemă de oxigen? Aceasta era teoria doctorului Ox. Dar noi avem dreptul să nu o acceptăm și, dinspre partea mea, eu o resping din toate punctele de vedere, în pofida experienței fanteziste efectuată în respectabilul oraș Quiquendone.

În românește de SANDA RADIAN

Cronică (en passant fantastică) a șahului

de EMANUEL REICHER

XV.

Stilul marilor maeștri

In dimensiunile ciudate ale eșichierului viața ascultă de reguli aparte, cărora li se conformează nu numai piesele, ci și oamenii care le conduc.

Analiza stilului în care sînt realizate creațiile pe tabla cu 64 de pătrate ridică dificile probleme de terminologie, unele legate chiar de esența jocului și asupra cărora nu s-a spus încă ultimul cuvînt.

Trăsături ale personalității unui șahist — ca fantezia, spiritul de observație, pasiunea, răbdarea, previziunea, capacitatea de a-și însuși o anumită cantitate de date — se cer surprinse în alte coordonate decît cele obișnuite și poate chiar definite într-un mod mai specific.

Imaginația, atunci cînd operează cu elementele șahului, este evident diferită de aceea a unui scriitor, arhitect sau om de știință. Cultura șahistă constituie o zonă aparte a cunoștințelor umane, iar procesul prin care sînt prelucrate aceste informații, deși supus legilor generale ale gîndirii, se desfășoară după un mecanism singular, încă neelucidat. Iată de ce precizăm că aprecierile pe care le facem în cronica noastră asupra jucătorilor și stilului lor vor trebui înțelese sub aspectul lor strict șahist, adesea diferit de acela din viața de toate zilele.

Imbinînd analiza celor mai reprezentative partide ale unui maestru cu observații legate de viața sa, constatăm că nu există un paralelism între manifestările obișnuite, cotidiene și jocul prestat. De multe ori întîlnim chiar aspecte contradictorii. Oameni liniștiți cu reacții previzibile în fața oricărui eveniment devin în fața eșichierului adevărați aventurieri, dovedind plăcerea riscului în vîltoarea unor complicații imposibil de calculat pînă la capăt. Sau firi temerare, căutînd mereu căi nemaibătute, se dovedesc pe scena șahului timide, precaute, doritnice de drumuri jalonate cu maximă precizie.

Lipsa de concordanță dintre stil și temperamentul atribuit unui jucător ridică însă întrebarea dacă nu tocmai concepția șahistă este aceea care poate arunca lumină asupra unor tră-

sături intime, ascunse, ce pot străbate la suprafață numai în momentele de mare tensiune ale luptei.

Cînd este șahistul cu adevărat el însuși ? Staunton, *unul dintre cei mai cunoscuți shakespeareologi din epoca sa, era renumit prin îndrăznețele-i ipoteze filologice. Dimpotrivă, în șah a fost precaut și riguros, frizînd aproape lipsa de fantezie.* Philidor, *creatorul operei comice, și în mod evident o fire de artist, a pus bazele șahului științific și metodologiei jocului pozițional.* Lasker *a dovedit o profundă preocupare pentru probleme de filozofie și de matematică, dar marile lui succese au la bază o luptă necruțătoare de exploatare a unor situații de moment, de conjunctură, cu doza lor implicită de hazard*

Cititorii noștri au avut și vor mai avea prilejul să întîlnească situații similare și, pentru a le înțelege semnificația reală, trebuie să-și însușească în toată complexitatea ei noțiunea de stil șahist.

Plecînd de la ideea unei predispoziții înnăscute pentru sportul minții, constatăm la unii jucători încă din primii ani de activitate dezvoltarea imaginației în direcția combinațiilor, a atacurilor și a sacrificiilor spectaculoase. O parte dintre ei au continuat pe această linie întreaga carieră și, deși și-au adăugat mereu noi arme în arsenalul lor prin studii și analize, centrul de greutate al concepției generale a rămas mereu în zona combinativă. Așa au fost Anderssen, Blackburne, Cigorin, Spielmann, Janovsky.

Mulți șahiști originar combinativi au ajuns cu timpul, după ce și-au însușit principiile jocului pozițional, adepți exclusivi ai rigorii, dînd uneori chiar impresia că și-au „uitat" ideile din anii debutului. Puterea de muncă și previziunea, răbdarea și perseverența devin calitățile lor principale, factorii esențiali ai performanței. Pentru că marea majoritate a șahiștilor face parte din această categorie, vom semnala doar cel mai izbitor caz, cel al primului campion oficial al lumii, Steinitz.

Au existat însă și mari maeștri care au depășit succesiv atît condiția de combinativi cît și pe aceea de poziționali, arătînd o tendință clară spre un stil integral, de sinteză. Printre cei care au realizat acest deziderat trebuie menționați în primul rînd Nimzovici *și* Maróczy, *atît pentru performanțele obținute, cît și pentru ușurința cu care abordau orice manieră de joc.*

Marshall *și* Bogoliubow *au fost exemple elocvente de promotori ai unui spirit pur ofensiv, care au încercat să dobîndească un joc complet. Incursiunea lor în această direcție nu s-a soldat însă cu succesele așteptate și ei au revenit la primul lor mod de a concepe partidele, îmbogățit bineînțeles cu noua experiență. În mod cert, voluptatea lor de a fi mereu în atac era incompatibilă cu echilibrul mijloacelor de luptă.*

O situație rară este aceea a combinativului nativ, care, după o nereușită „aventură integralistă", a ales apoi o cale ce are drept centru de greutate ideile structurale și de manevră, bineînțeles cu nuanțe tăioase, agresive pe care le întîlnim doar rareori la poziționalii puri. Il consider în această categorie pe Tartakower, *care însă n-o ilustrează atît de vădit cum o va face mai tîrziu* Smîslov.

Intrucît modalitatea de expre-

sie în arta șahului depinde atît de mult de temperament, a trebuit să existe pe lîngă cei la origine combinativi și cei care au avut de la început o predilecție accentuată pentru pozițiile liniștite, în care deciziile intervin după o lungă și meticuloasă pregătire.

Dezvoltarea consecventă pe o astfel de linie nu este decît aparent contrazisă de faptul că în mod inerent oricare mare maestru își însușește elemente tactice pentru a le folosi ca lovituri de grație date adversarului. E cazul aici să menționăm latura agresivă din partidele unor prestigioși continuatori ai școlii lui Steinitz — Tarrasch, Günsberg, Teichmann — ca să sugerăm cum va evolua noțiunea de stil spre aceea de preferință aproape estetică pentru realizarea într-un anumit mod a planului strategic.

Către echilibrul tuturor formelor de luptă s-a tins și din direcția talentului pozițional, iar cel mai categoric exemplu de reușită îl reprezintă campionul mondial Emanuel Lasker. Pe fondul unei combativități de nestăvilit, el și-a însușit într-un timp incredibil de scurt tot ceea ce a fost mai bun în jocul contemporanilor săi.

Cei ce nu și-au văzut încununate de succes eforturile către multilateralitate au revenit la poziționalismul lor inițial, cum s-a întîmplat cu Staunton, Paulsen sau Schlechter.

„Elemente rare“ sînt acelea ale poziționalilor care au devenit și au rămas mari jucători combinativi, fie pe un drum direct fie după o încercare de sinteză nereușită. Credem că aici ar putea fi situat al cincilea campion al lumii, Max Euwe.

Existînd combinativi și poziționali înnăscuți, de bună seamă că au existat și jucători integrali care au dovedit această calitate încă din primii ani ai carierei. Și aici, însă, putem remarca existența unor nuanțe datorită predilecției dovedite pentru un anumit gen de partide. La Morphy au avut preponderență ideile combinative, iar la Rubinstein cele poziționale. Alehin se va arăta lumii șahiste ca un integralist pur, cu un echilibru perfect al tuturor modalităților de realizare a planurilor strategice, strălucind prin ușurința naturală de adaptare la oricare adversar.

Nu putem încheia acest capitol fără a preciza că unele atribute acordate naiv doar uneia sau alteia dintre concepții pot fi intîlnite, de fapt, în partidele antologice ale oricărui mare maestru, indiferent de poziția lui în acest tablou al stilurilor. Fantezia și simțul riscului nu trebuie considerate numai apanaje ale jocului combinativ, iar rigoarea și prevederea ale celui pozițional. După ce, la începutul secolului XX, s-au dezvoltat rapid studiul teoriei, iar mai tîrziu, principiile și metodele de antrenament, orice maestru a avut posibilitatea să-și completeze și să-și perfecționeze laturile deficitare și, astfel, a devenit tot mai greu de apreciat centrul de greutate al unei structuri șahiste. De aceea viitorii eroi ai cronicii noastre — în afara unor cazuri flagrante, ca Tal și Petrosian, ce se înscriu fie în zona combinativă, fie în cea pozițională — vor reclama, pentru a putea fi situați în tabloul stilurilor, metode extrem de subtile elaborate pe măsura geniului lor și a complexității jocului de șah din zilele noastre.

De la Icar la cuceritorii Lunii

Ultimul act al grandiosului program „Apollo"

de FLORIN ZĂGĂNESCU

În perioada 7—19 decembrie 1972 s-a consumat epilogul excepționalului program american „Apollo": misiunea complexă „Apollo"-17, al cărei echipaj a fost format din *Eugene Cernan*, comandant, de două ori selecționat să zboare pe aceste nave din „a treia generație", *Ronald Evans*, pilotul cabinei de comandă „America", și dr. *Harrison H. (Jack) Schmitt*, pilotul modulului lunar „Challenger", specialist în geologie.

După o întîrziere-suspens de două ore și 40 de minute, cauzată de oprirea ordinatorului care era „însărcinat" cu verificarea presurizării rezervoarelor cu oxigen lichid ale celei de a treia trepte S—IV a rachetei purtătoare, startul a putut avea loc la 7 decembrie ora 5.33 GMT, iar astronautul Cernan a putut raporta la sol că „totul s-a petrecut bine". Plasată inițial pe o traiectorie de „parcare" circumterestră la altitudinea medie de 173 km, nava a primit semnalul „verde" pentru inserția pe traiectoria translunară după 3 ore și 12 minute de la lansare. Accelerarea mișcării, atingerea vitezei necesare, operația de transpoziție au reținut atenția mulțimii spectatorilor, care nici după pornirea navei nu s-au îndurat să părăsească regiunea limitrofă cosmodromului, urmărind prin radio și televizoare portabile emisiunile de la Houston. Trebuie arătat că a fost prima și, probabil, ultima lansare spre Lună pe timp de noapte (cel puțin în actualul deceniu), așa încît cei peste 50 000 de oameni cu ochii ațintiți spre platforma 39 luminată ca ziua au putut asista la un nemaipomenit spectacol de „sunet și lumini"... Lor și sutelor de mii de privitori din zona litoralului Golfului Mexic racheta le-a apărut ca o stea roșie, ce lasă în urma ei o lungă dîră de foc.

Astronauții au avut „ore pline" chiar și după efectuarea

operației de transpoziție: corectarea traiectoriei, pentru recuperarea întîrzierii; observarea Pămîntului și verificarea teoriei derivei continentelor; cercetări ale fenomenelor orajoase în beneficiul meteorologiei: inspectarea modulului „Challenger". Dealtfel această inspecție a și fost prelungită, ca urmare a defectării unuia dintre circuitele destinate comunicațiilor dintre astronauți și Houston. De asemenea, au fost efectuate experiențe privind comportarea lichidelor în condiții de imponderabilitate. Operațiile ulterioare, o nouă inspectare a LM-ului, corectarea traiectoriei și plasarea pe orbita provizorie circumlunară, au decurs fără incidente.

Se poate aprecia că actualul echipaj este format din cei mai „somnoroși" astronauți: pentru trezirea lor la sfîrșitul celei de a treia perioade de odihnă, au fost necesare două semnale emise de la Houston(!), precum și intonarea de două ori a imnului sportiv al Universității din Kansas, unde a studiat Evans...

Condus de încercatul „lunaut" Cernan, „Challenger" a descins pe inospitalierul sol selenar la 11 decembrie ora 19,43 GMT., într-o regiune cu coordonatele 20° 10' latitudine nordică, respectiv 30° 45' longitudine estică și situată între munții Taurus și pantele craterului Littrow, pînă la extremitatea sud-estică a Mării Liniștii. Din această zonă — ce reprezintă o foarte interesantă combinație de platouri înalte, muntoase, cu văi depresionare —, Cernan și Schmitt, folosind un electrovehicul numit Rover, au parcurs aproximativ 32 km în trei excursii extravehiculare (EVA — Extra Vehicular Activity), efectuate în zilele de 11, 12 și 13 decembrie.

Beneficiind de aportul unui specialist în geologie, acestei misiuni i-au fost repartizate sarcini corespunzător amplificate; spre exemplu, pe Rover a fost montat un gravimetru destinat trasării unei hărți gravimetrice a zonelor traversate. De asemenea, în echipamentul științific ALSEP au fost incluse aparate pentru noi experimente: măsurarea impactului particulelor de praf micrometeoric și acțiunea acestuia asupra solului selenar, obținerea de date asupra proprietăților fizice ale solului și subsolului, folosind opt detonări de încărcături explozive, amplasate de Rover la 2,5 km de bază; măsurarea proprietăților electrice ale terenului, inclusiv localizarea unor eventuale cantități de apă (!) în imediata apropiere a straturilor superficiale. Acest experiment în premieră avea aparatura montată pe Rover și s-a desfășurat în timp ce electromobilul se deplasa.

Evans a avut mult de lucru: cu ajutorul unui spectrometru în ultraviolet și al unui radiometru în infraroșu, cosmonautul aflat pe orbita circumlunară a efectuat analiza geofizică a unei zone de la suprafață; în compartimentul-laborator din modulul de serviciu au fost plasate numeroase aparate, dintre care camere TV, un altimetru-radar destinat sondării subsolului pînă la adîncimea record de 1,5 km! Cu prilejul întoarcerii, Evans a ieșit în spațiul liber, recuperînd caseta cu filmele făcute pe orbită de

aparatele menționate mai sus. În afara recoltării unui număr apreciabil de roci — aproximativ 117 kg — considerate printre cele mai interesante și cele mai bogate în raport cu celelalte misiuni „Apollo", echipajul a întreprins și o cercetare care la prima vedere ar părea ciudată : obținerea de date asupra compoziției „atmosferei", de fapt asupra urmelor de gaz molecular din ultrararefiatul văzduh selenar.

Activitatea pe Lună a celor doi astronauți, Cernan și Schmitt, s-a desfășurat, în linii generale, conform planului fixat de N.A.S.A. : trei ieșiri extravehiculare (EVA) de cîte aproximativ 7 ore fiecare, alternate cu perioade de odihnă și recuperare în LM. Cele trei EVA în care Roverul a parcurs 36,1 km au totalizat 22 de ore și 5 minute, aproximativ o treime din timpul petrecut de cei doi pe Selena și circa un sfert din cele 80 de ore, 44 minute și 12 secunde cît au „circulat" toți cei 12 pămînteni pe satelitul nostru natural.

Cu ocazia acestor excursii, astronauții au efectuat numeroase observații, filmări, recoltări de probe mineralogice, transmisii radio și TV, au explorat zone extrem de bolovănoase, stînci de mai mulți metri, cratere de dimensiuni medii etc. etc. Au fost depistate roci cu o vechime apreciată de 4,5 miliarde de ani, precum și o fîșie de culoare roșie-portocalie, în regiunea craterului Shorty, ce a dovedit existența unei activități vulcanice relativ recente, deoarece roca se află la suprafață și nu acoperită cu regolit. Activitatea vulcanică s-ar fi putut manifesta prin erupe-rea unor gaze calde (fumarole) care, conținînd pînă la 30% vapori de apă, ar fi oxidat minereurile cu conținut bogat în metale feroase. Nu este exclus ca această descoperire să fie de o importanță excepțională, întrucît ar întări ipoteza savantului sovietic Kozîrev (erupția gazoasă din 3 noiembrie 1958 în zona craterului Alphonse) și a specialiștilor americani de la Observatorul Flagstaff (1936, fotografia petei roșii la 3 km deasupra craterului Aristarch) și, astfel, să ateste existența unui interior cald al Lunii, alimentat, probabil, de dezintegrarea unor substanțe radioactive.

Astronauții au mai observat de la 120 km de scoarța lunară o regiune de culoare roșu-portocalie în regiunea Mării Serenității, într-un crater mai mare decît Shorty (observație făcută la 16 decembrie 1972). Mai trebuie să menționăm că Schmitt a cercetat și a luat mostre din stîncile înalte de 4 metri din fața „Colinelor sculptate" (la nord de locul aselenizării), precum și o rocă „ce nu văzuse niciodată Soarele" !

Acest periplu, ultimul din programul „Apollo", a fost realmente „înțesat" cu premiere, dintre care menționăm : prezența în echipaj a unui savant, doctorul în fizică (geolog) Schmitt ; primul start dat noaptea ; primul duet cîntat de selenauți (melodia „Merry, merry month of May") !; un carotaj la 2,5 metri adîncime pentru care și-au unit forțele ambii selenauți ; primele imagini TV luate și transmise în perioada în care electromobilul revenea la „Challenger" ; pe Rover s-a montat o cameră TV color, care

a transmis și decolarea LM-ului; escaladarea unei stînci de peste 4 m; s-a efectuat o expediție în timpul unei explozii solare (EVA-III, cea de a 14-a „plimbare" umană pe Selena de 7 ore și 15 minute, în perioada dintre 13 decembrie ora 22,26 GMT și 14 decembrie ora 05,41 GMT, respectiv 07,41, ora Bucureștiului); prima transmisie perfectă a unui set de imagini TV în direct ale zonei craterului Țiolkovski, din emisfera selenară invizibilă de pe Pămînt; prima înregistrare a particulelor primare și secundare provenite din bombardamentul scoarței lunare cu radiație cosmică, obținerea unei noi „hărți termice" a Lunii; cercetare-radar pînă la 1 300 m în subsolul selenar pentru depistarea mineralelor și a prezenței apei; obținerea pe cale scismologică a unei „secțiuni geologice" în zona de aselenizare pînă la trei kilometri adîncime etc. Se mai pot adăuga cîteva „premiere atractive": astronauții au fost pentru prima dată treziți prin intermediul unei melodii preferate de unul dintre ei; în cabina lor au dispus de un nou tip de pastă de dinți, iar scafandrul lunar avea un fel de... ștergător pentru nas (!).

După decolarea de pe Lună, unde au petrecut peste trei zile, lunauții au făcut joncțiunea cu nava-mamă, trecînd împreună cu „recolta" lor în cabina „Apollo". Restul operațiilor, inclusiv experiențele medico-biologice efectuate în timpul întoarcerii au devenit strict de rutină.

Acesta a fost, pe scurt, rezumatul desfășurării ultimului act din programul ambițios și amplu „Apollo".

În încheiere, cîteva cifre semnificative: din cele 25 de miliarde de dolari cît a costat tot programul „Apollo", ultimei misiuni, care a ridicat la 28 numărul aparatelor științifice funcționînd pe Selena, i-au revenit 450 de milioane (185 — racheta; 115 — cele 3 module; 45 — aparatura, plus 105 milioane — costul operațiilor). În concluzie, un program foarte costisitor, dar cu vaste implicații tehnico-științifice.

Iată și cîteva date despre eroii „ultimului asalt selenar".

Eugene A. Cernan, pilot astronaut al N.A.S.A., comandor în aviația marinei, s-a născut la 14 martie 1934 la Chicago (Illinois), unde tatăl său era supervizor la o bază a U.S.Navy. Cernan a absolvit liceul la Provise Township High School din Maywood, iar apoi Universitatea Purdue din La Fayette (Indiana), obținînd titlul științific de inginer în specialitatea electrotehnică. În continuare a urmat cursurile de ofițeri de rezervă ai marinei militare, apoi o școală specială de pilotaj de pe lîngă aerobaza marinei de la Miramar (California), unde a fost calificat pilot experimentator. De aici va fi Cernan selecționat, al treilea din 60 de candidați, în cel de al treilea grup al N.A.S.A. (1963), alături de *Michael Collins, Edwin Aldrin ș.a.* În același an, Cernan este declarat doctor în aeronautică al Universității navale din Monterey (California), teza sa

avînd titlul: „Elemente fundamentale ale propulsiei".

Afară de misiunea „Gemini"-9, lui Cernan i s-au încredințat două misiuni importante în cadrul programului „Apollo", cinste care a mai revenit numai astronauților *Jim Lovell* și *John Young*.

De fapt, inițial, Eugene Cernan și *Thomas Stafford* formau echipajul de rezervă al cabinei „Gemini"-9, titularii fiind astronauții *Elliot M. See* și *Charles A. Bassett*. Cînd aceștia din urmă și-au pierdut viața într-un accident de avion, cei doi înlocuitori au preluat din mers sarcinile de antrenament și de pregătire multiplă a acestui zbor. Iată cum relatează însuși Cernan amănunte ale acelei perioade: „A fost foarte greu pentru noi, dar am reușit să realizăm în timp util programul de pregătire". În decursul zborului declanșat la 3 iunie 1966, Cernan a petrecut în spațiul liber aproximativ două ore.

Cu o acuitate formidabilă, observînd rapid tot ce se petrece în apropierea aparatului său de zbor, Cernan a fost „acuzat" de colegii săi că datorită acestei calități a „ochit-o" pe viitoarea-i soție, pe atunci stewardesă la Compania Continental Airlines. Împreună cu Barbara Atchley din Illinois, ea însăși pilot-amator, Cernan are o fetiță, Teresa, născută în anul 1962.

Cernan este un specialist de înaltă clasă care apreciază că activitatea de astronaut este o treaptă superioară de pregătire și un domeniu care-i permite ridicarea calificării și verificarea propriilor cercetări științifice. Ca urmare, în vederea atestării concluziilor cuprinse în teza sa de doctorat, a întreprins o serie de studii cu prilejul lansării rachetei „Saturn" (expediția „Apollo"-10), precum și al activității modulului lunar, în special în perioada detașării acestuia de cabina de comandă. Cernan a mai studiat modul în care a funcționat motoarele modulului „Snoopy", cercetări ce l-au condus la următoarea concluzie: „În cazul în care vom depăși numai cu trei secunde durata de funcționare fixată pentru motorul lui «Snoopy» în drumul acestuia spre Lună, ne vom prăbuși pe suprafața ei cu o viteză de aproape 1,7 km/s".

Apreciat de colegi și de superiori ca un astronaut precis, calm și cu mult sînge rece, Cernan poate face nu numai calcule ce-ți îngheață sîngele în vine, dar și o descriere poetică a zonelor survolate pe „astrul nopții": „Unele dintre aceste cratere radiază ca și cum ar fi radioactive. Trecerea de la zi la noapte, de la lumina Soarelui la aceea a Terrei este de-a dreptul fantastică. Ea are înfățișarea unui amurg mai dens... Contemplu răsăritul de Pămînt: ce priveliște uimitoare!..." Nu vom insista cu alte amănunte privind „avangarda" celor ce au coborît pe Selena, deoarece am făcut pe larg acest lucru în numărul [illegible] al colecției noastre. Vom aminti doar că lui Cernan i s-a datorat mult din reușita perioadei în care cabina „Apollo"-10 botezată „Charlie Brown", a dat ocol Lunii, simulînd toate operațiile care trebuiau să asigure reușita apropiatei coborîri a omului pe Lună...

Astronautul *Ronald E. Evans* a fost ales să îndeplinească funcția de pilot al cabinei de comandă, calitate în care a contribuit efectiv de pe orbita cir-

cumlunară la succesul programului de cercetări, în special la cartografierea unei suprafețe destul de mari din scoarța selenară. Calm și sigur pe cunoștințele sale, foarte solide dealtfel, el și-a făcut studiile superioare la Universitatea din Kansas. În vîrstă de 39 de ani, maiorul din aviația marină Evans are o bogată experiență de zburător, fiind printre primii piloți care s-au antrenat pe avioane ambarcate, capabile să depășească viteza sunetului. Deși pe orbita lunară Evans a avut un program de lucrări foarte complex și obositor, la sfîrșitul misiunii el cîștigase 0,7 kg în greutate! Cea mai spectaculoasă misiune Evans a îndeplinit-o la 17 decembrie, cînd a „pășit" în vidul cosmic pentru a transporta în cabina de comandă denumită „America" materialul științific obținut de la aparatele montate în peretele modulului de serviciu. Această plimbare în „vid" a fost redată integral de camere TV, Evans fiind entuziasmat de priveliștea siderală

Al treilea membru al echipajului, doctorul în geologie *Harrison H. (Jack) Schmitt,* a îndeplinit atît sarcina de pilot al modulului lunar cît și pe aceea de specialist în probleme geologice, respectiv selenologice. In vîrstă de 37 de ani, savantul Schmitt va fi probabil ultimul om de știință care va vizita Selena în acest secol. Jack Schmitt are părul negru, ochii căprui și este necăsătorit, deci primul burlac care a călcat pe solul selenar. Este interesant că pînă în anul 1965 Schmitt nici nu știa să piloteze un avion. Fostul explorator al geologiei Alaskăi s-a simțit atras de cunoașterea rocilor din care este „confecționată" materia stelară; se poate spune că „astrogeologia" l-a împins în brațele astronauticii. Mai întîi nici nu s-a gîndit să ajungă pe Lună, ci s-a mulțumit să-i ajute pe selenauți în tainele geologiei, luînd parte la cercetările din cadrul programului lunar și, poate, visînd la imensitatea rece a Selenei. Și iată-l acum că și-a văzut visul cu ochii.

Un astronaut-savant nu reprezintă un personaj cu totul inedit deoarece nici ceilalți membri ai echipajelor nu sînt cu mult mai prejos, toți ori aproape toți avînd fie două diplome inginerești, fie unul sau două doctorate în științe. Nouă este specializarea mai neobișnuită a dr. Harrison Schmitt, ceva similar aceleia a membrilor navei sovietice „Voshod": un candidat în științe tehnice și un medic.

De fapt, întrebat de redactorul Walter Froehlich ce va putea face pe Lună, Schmitt a răspuns, după părerea noastră, cu destulă modestie: „Pot face o seamă de lucruri mai bine decît oricare alt coleg al meu. deoarece am spiritul de obser-

vaţie al unui profesionist cu o experienţă de zece ani, ceea ce este foarte greu de obţinut în cadrul unei instruiri rapide".

Apoi a adăugat: „Din punct de vedere geologic, omenirea va înţelege mai bine istoria Pămîntului, inclusiv distribuţia elementelor de care depinde civilizaţia noastră" (pornind de la rezultatele cercetărilor selenologice-adăugăm noi). Tot el va da o soluţionare ştiinţifică problemei-cheie: ce contribuţie poate aduce explorarea spaţială problemelor urgente pe care le are de rezolvat umanitatea? Răspunsul, mai amplu decît reproducem noi aici, s-a încheiat astfel: „...unele dintre (marile) probleme nu vor putea fi rezolvate dacă nu vom avea capacitatea tehnică de a le soluţiona. Mă refer la dezvoltarea performanţelor noastre tehnice. Este ceea ce facem în explorarea spaţiului cosmic". Cel de al 12-lea om pe Lună, Harrison Schmitt, a participat la una dintre cele mai grele, dar şi mai frumoase misiuni spaţiale. N.A.S.A. şi umanitatea îi rămîn profund îndatorate atît lui, cît şi colegilor săi care au înţeles să facă totul pentru ca această misiune să reprezinte o încununare a celebrului program lansat în 1961 de regretatul preşedinte Kennedy.

Vă prezentăm:

„Cercul de ipoteze extraordinare-Tahionii"

Vineri, 24 noiembrie 1972, a luat fiinţă la Facultatea de fizică a Universităţii din Bucureşti „Cercul de ipoteze extraordinare — Tahionii".

Iniţiativa a aparţinut unui grup de studenţi entuziaşti din anul III, dar ea s-a bucurat de adeziunea şi entuziasmul multor studenţi fizicieni şi chiar a unor studenţi de la Politehnică, Medicină şi Chimie.

Cercul îşi ţine şedinţele în fiecare luni la orele 20,30, la clubul „Fizicianul" şi îşi propune să ia în discuţie şi să analizeze de pe poziţii ştiinţifice acele idei şi ipoteze care nu se încadrează în rigorile ştiinţei actuale, dar care ar putea constitui puncte de plecare pentru eventualele descoperiri de mîine. De asemenea, vom discuta şi unele producţii originale de literatură s.f., precum şi pe cele mai importante creaţii ale genului autohton şi străin.

În acest sens, considerăm că tahionii nu reprezintă numai numele cercului, ci și un simbol al țelului nostru și fără îndoială că mîine am fi fericiți să aflăm că unii dintre noi și-au adus contribuția la elucidarea misterului în care sînt învăluite încă hiperluminicele particule.

În ședințele ținute pînă acum s-au lansat ipoteze originale și s-au purtat discuții efervescente, întrerupte, de cele mai multe ori, la ore tîrzii.

ION SIMACIU, student în anul III la Fac[illegible] de fizică, ne-a prezentat un model de structură a univers[illegible] — du[illegible] opinia lui — i-ar permite să explice formarea [illegible]lor ele[illegible]ntare și o serie de alte enigme pe care fizica nu[illegible] î[illegible].

CORNEL SAVA, student în anul V la [illegible]ucții aerospațiale, ne-a propus o nouă metodă de corectare a[illegible]ectoriei capsulelor spațiale la intrarea în atmosfera terestră[illegible].

ȘERBAN PORUMBESCU, student în [illegible] la Fizică[illegible] adus pe masa de disecție a cercului nostru, pri[illegible]mplic[illegible]calcul matematic, o interesantă „lege" ale cărei [illegible] incredibile : fotonul nu mai are masa de repaus nulă, [illegible]lectronul are o rază de 100 de ori mai mare decît se știa pînă acum.

CONSTANTIN PLESNILĂ, student în anul II la Fizică, ne-a expus o lucrare despre reversibilitatea timpului.

ECATERINA CRISTEA, studentă în anul III la Fizică, ne-a citit minischița s.f., „Fără titlu", care s-a bucurat de aprecierea colegilor noștri.

Tot în cadrul activității s.f., subsemnatul a citit o alegorie în versuri semnată de Andrei Ciurunga (vezi nr. 297 din colecția povestiri s.f.) Poezia, care a plăcut tuturora, a avut nu numai un efect de liniștire a spiritelor încinse în toiul discuțiilor, ci și de stimulare a unor ambiții locale.

Țin să menționez că discuțiile pe marginea ipotezelor de mai sus [redacted] *din partea cercului „certificatul" de validare.*

În încheiere, anunțăm cu această ocazie că cercul este deschis tuturor amatorilor care vor să ne onoreze cu prezența lor și ne-am bucura să avem o prezență cît mai numeroasă și cît mai diversă.

EUGEN MORARU

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

2012

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică
sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyllu
progressivefan3
car_deva
coolio
fractalus
panionios
nld68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala!)

IMPORTANT

Abonați-vă din timp și pe termene cît mai lungi pentru a vă asigura continuitatea în primirea colecției.

Prețul unui abonament este de:

- *anual .... 24 lei*
- *pe șase luni .... 12 lei*
- *pe trei luni .... 6 lei*

Abonamentele se fac prin oficiile și agențiile PTTR la factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi, instituții, școli și licee.

FEBRUARIE 1973
Prețul 1 Leu 41007